

VIỆT NAM CẦN TIẾP TỤC BAN HÀNH CÁC CHUẨN MỰC KẾ TOÁN

PGS.TS. NGUYỄN VIỆT

Những phát minh sáng kiến của con người ngày nay trong nhiều lĩnh vực đã làm cho không gian và thời gian dường như ngắn lại, chất lượng cuộc sống được nâng cao, giao lưu quốc tế trong mọi lĩnh vực được mở ra và cùng từ đó, những lệ thuộc về kinh tế lẫn nhau ngày càng lớn lao hơn nên mối quan hệ ràng buộc quốc tế ngày càng được các quốc gia quan tâm hơn. Bang giao quốc tế là việc sống còn của một quốc gia trên thế giới, nhưng đa số những bang giao quốc tế nhất là trong lĩnh vực thương mại thì quốc gia nào cũng đều quan tâm nhiều đến lợi ích của quốc gia mình mặc dù trên tinh thần đôi bên cùng có lợi. Từ đó những chuẩn mực, những quy định...trong nhiều lĩnh vực được xây dựng, được áp dụng trong từng nước ngày càng được phổ biến rộng ra ở nhiều nước nhưng hợp nhất những chuẩn mực, những quy định...được thừa nhận ở các quốc gia là một vấn đề hết sức phức tạp và khó khăn vì từng quốc gia có những đặc thù riêng. Trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán thì sự khác biệt là điều tất yếu vì sự phát triển của kế toán kiểm toán của từng quốc gia phụ thuộc rất nhiều vào lịch sử văn hóa, sự phát triển kinh tế chính trị... của quốc gia đó. Từ những hoạt động trao đổi hàng hóa thời xa xưa cho đến nay, hàng hóa được thông thương ở đa quốc gia thì việc ghi chép những hoạt động thương mại và tính kết quả lãi lỗ là điều không thể thiếu được ở những chủ thể kinh doanh, vì vậy kế toán đã ra đời và phát triển. Hoạt động kinh doanh ngày càng lớn về giá trị lẫn phạm vi cũng như thuê mướn lao động đã làm các ông chủ ngoài tầm kiểm soát, do vậy kiểm toán lại ra đời.

Chuẩn mực kế toán quốc gia

Mục tiêu của kế toán là "nhằm cung cấp các thông tin về giá trị kinh tế, các nguồn lực và kết

quả hoạt động của doanh nghiệp báo cáo, có ích cho những người có quyền hợp lý đối với những thông tin như vậy" và vai trò của kế toán là "công cụ quản lý, giám sát chặt chẽ, có hiệu quả hoạt động kinh tế, tài chính, cung cấp thông tin đầy đủ, trung thực, kịp thời công khai, minh bạch đáp ứng yêu cầu tổ chức, quản lý điều hành của cơ quan nhà nước, doanh nghiệp, tổ chức và cá nhân". Do đó đối tượng sử dụng thông tin kế toán rất nhiều như nhà nước, cơ quan thuế, các tổ chức xã hội, cổ đông, nhà đầu tư, khách hàng, nhà cung cấp, tổ chức cung cấp tín dụng, nhân viên, ban lãnh đạo doanh nghiệp...Trong thực tế hiện nay đối tượng sử dụng thông tin kế toán trên không chỉ giới hạn trong một quốc gia hay một vùng mà đã lan toả trên phạm vi toàn thế giới bằng các công ty hoạt động kinh doanh đa quốc gia và mỗi nước có ngôn ngữ riêng, lịch sử riêng, văn hóa riêng, cũng như sự phát triển kinh tế cũng rất riêng biệt. Do đó phải có một ngôn ngữ làm trung gian để hiểu nhau, để ghi chép, trong lĩnh vực kế toán cũng cần có một ngôn ngữ kế toán và những thủ tục kế toán chung như vậy, từ đó chuẩn mực kế toán quốc gia ra đời. Đa số các quốc gia hiện nay trên thế giới đều xây dựng cho mình chuẩn mực kế toán, "đó là những nguyên tắc và phương pháp kế toán cơ bản để ghi sổ kế toán và lập báo cáo tài chính", những nguyên tắc và phương pháp này phải chung nhất, thống nhất áp dụng cho các doanh nghiệp để từ đó đưa ra những thông tin trung thực, hợp lý và có thể so sánh được. Đi tiên phong trong việc xây dựng các chuẩn mực kế toán là Mỹ bắt đầu từ năm 1936, sau đến các nước phát triển, đặc biệt khi thị trường chứng khoán tăng trưởng. Tuy nhiên, việc xây dựng những nguyên tắc và phương pháp kế toán ở mỗi quốc gia phụ

thuộc vào sự tác động của môi trường ở quốc gia đó cho nên có những điểm khác biệt nhau. Thí dụ như ở châu Âu thông tin kế toán đưa ra phải chính xác và có kiểm chứng do thị trường chứng khoán phát triển, các nước châu Mỹ Latinh yêu cầu báo cáo tài chính phải chính xác để có thể tính thuế, một số nước khác sử dụng báo cáo tài chính để đưa ra chính sách kinh tế vì mô hình đòi hỏi số liệu càng phải chính xác hay tại Ý với nhiều doanh nghiệp gia đình vừa và nhỏ nên tầm quan trọng của thông tin tài chính kế toán được đưa ra bị giảm nhẹ, tại Đức với sự đầu tư theo tập đoàn nên thông tin tài chính kế toán đưa ra ít chú ý đến cá nhân, cổ đông. Ở VN, do những thay đổi của nền kinh tế trong nước và việc thu hút vốn đầu tư nước ngoài..., từ năm 2001 đến nay Bộ Tài chính đã lần lượt ban hành các chuẩn mực kế toán, sự phát triển của nền kinh tế và thị trường chứng khoán đòi hỏi số liệu kế toán công bố phải trung thực và được kiểm toán nhưng chuẩn mực kế toán VN lại có khác biệt so với các quốc gia khác. Sự xác định kết quả kinh doanh theo chuẩn mực kế toán của quốc gia này có thể mang lại lãi nhưng áp dụng chuẩn mực kế toán của quốc gia khác thì lỗ.

Chuẩn mực kế toán quốc tế

Với sự phát triển thương mại toàn cầu và sự ra đời của các công ty đa quốc gia thì việc đối chiếu báo cáo tài chính cũng như lập báo cáo tài chính hợp nhất gặp nhiều trở ngại do đó cần thiết phải có một hệ thống chuẩn mực kế toán quốc tế để làm chuẩn cho những nguyên tắc và phương pháp kế toán. Vì vậy năm 1973, Hội đồng Chuẩn mực Kế toán Quốc tế được thành lập, đến tháng 12 năm 2000 đã có 143 tổ chức từ 104 quốc gia tham gia Hội đồng. Tháng 3 năm 2001 Hội đồng Chuẩn mực Kế toán Quốc tế được thay thế bởi Tổ chức Hội đồng Chuẩn mực Kế toán Quốc tế, Ủy ban Chuẩn mực Kế toán Quốc tế và Hội đồng Cố vấn Chuẩn mực cũng như Hội đồng Hướng dẫn Báo cáo Tài chính Quốc tế. Như vậy cơ cấu tổ chức mới này có 4 tổ chức chính:

- Tổ chức Hội đồng Chuẩn mực Kế toán Quốc tế
- Ủy ban Chuẩn mực Kế toán Quốc tế
- Hội đồng Cố vấn Chuẩn mực
- Hội đồng Hướng dẫn Báo cáo Tài chính Quốc tế.

Việc quản lý Tổ chức Hội đồng Chuẩn mực Kế

toán Quốc tế được giao cho các ủy thác viên, gồm 22 thành viên từ các khu vực địa lý khác nhau, còn Ủy ban Chuẩn mực Kế toán Quốc tế gồm 14 thành viên đều từ các quốc gia và có trách nhiệm thiết lập các chuẩn mực kế toán. 14 thành viên này được lựa chọn theo trình độ chuyên môn ở lĩnh vực kế toán kiểm toán, lập báo cáo tài chính, sử dụng báo cáo tài chính và hàn lâm. Hội đồng Hướng dẫn Báo cáo Tài chính Quốc tế gồm 12 thành viên có trình độ chuyên môn về kế toán kiểm toán cho nhiều ngành nghề khác nhau cũng như những người sử dụng báo cáo tài chính từ các khu vực địa lý khác nhau. Hội đồng này có trách nhiệm hướng dẫn áp dụng các chuẩn mực kế toán. Đến tháng 6/2005 hơn 35 chuẩn mực kế toán quốc tế và chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế được ban hành và đến nay đã có thêm một số chuẩn mực kế toán quốc tế và chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế tiếp tục được ban hành.

Để đạt được tính thống nhất các chuẩn mực kế toán quốc tế và chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế thì Ủy ban Chuẩn mực Kế toán Quốc tế có đại diện của 7 tổ chức thiết lập các chuẩn mực kế toán quốc gia hàng đầu tham gia như Úc, New Zealand, Canada, Pháp, Đức, Nhật, Anh, Mỹ, ngoài ra còn có các thành viên thiết lập chuẩn mực kế toán quốc gia ở một số nước khác.

Cho đến nay, tổ chức này qua nhiều năm thành lập và không ngừng điều chỉnh, sửa đổi, bổ sung và phát triển các chuẩn mực kế toán quốc tế nhằm mục tiêu làm sao hệ thống chuẩn mực kế toán quốc tế này trở thành hệ thống chuẩn mực kế toán toàn cầu được nhiều quốc gia áp dụng. Việc áp dụng các chuẩn mực này càng ngày càng ít gặp khó khăn vì việc tổ chức để soạn thảo các chuẩn mực kế toán quốc tế có sự tham gia của nhiều quốc gia đại diện bởi những người làm kế toán kiểm toán của quốc gia đó. Tuy nhiên hiện nay hai hệ thống chuẩn mực kế toán là hệ thống chuẩn mực kế toán Mỹ và hệ thống chuẩn mực kế toán quốc tế còn có những khác biệt. Làm sao để hai hệ thống này hòa hợp là một vấn đề mà Tổ chức Hội đồng Chuẩn mực Kế toán Quốc tế đang quan tâm. Ngoài ra tổ chức này còn lưu ý đến các nước khác như Canada, Hồng Kông, Nhật... vì chuẩn mực ở các quốc gia này cũng khác biệt. Đến nay Tổ chức Hội đồng Chuẩn mực Kế toán Quốc tế đã nỗ lực sửa đổi để làm giảm đi sự khác biệt giữa các chuẩn mực kế toán trên bằng các chương trình như xác định lợi nhuận trên cổ phiếu, môi trường kế toán,

khái niệm kế toán...để một số nội dung của chuẩn mực kế toán quốc tế cho phép thực hiện theo luật pháp của từng quốc gia.

Áp dụng cho VN

Đối với VN việc áp dụng các chuẩn mực kế toán quốc tế có sửa đổi cho phù hợp với tình hình kinh tế, chính trị, pháp lý và xã hội của VN trong giai đoạn hiện nay là một tất yếu khách quan để tiếp tục xây dựng các chuẩn mực kế toán VN còn lại như:

- Thanh toán trên cơ sở cổ phiếu.
- Kế toán đối với hoạt động nghiên cứu và phát triển.
- Lợi ích nhân viên.
- Kế toán đối với các khoản tài trợ và hỗ trợ của Chính phủ.
- Kế toán và báo cáo về kế hoạch hưu trí.
- Báo cáo tài chính trong điều kiện siêu lạm phát.
- Công cụ tài chính: trình bày và công bố.
- Các bộ phận không còn tiếp tục hoạt động.
- Tổn thất tài sản.
- Nông nghiệp...

Chuẩn mực kế toán quốc tế đã được nhiều nước chung quanh như Singapore, Malaysia, Philippines, Thái Lan áp dụng gần như toàn bộ, vậy thì VN chúng ta phải như thế nào?

VN đã chuyển đổi từ nền kinh tế tập trung sang nền kinh tế thị trường hơn 20 năm qua, sự phát triển kinh tế hiện tại trên mọi lãnh vực hết sức mạnh mẽ trong đó có sự phát triển của thị trường chứng khoán, các chuẩn mực kế toán đã được ban hành làm nòng cốt cho hệ thống chuẩn mực kế toán trong thời gian qua đã phát huy tác dụng. Tuy nhiên, với sự phát triển này, VN cần tiếp tục ban hành các chuẩn mực kế toán trong điều kiện mới, khi tiếp tục ban hành các chuẩn mực kế toán, chúng ta nên sử dụng gần như hoàn toàn chuẩn mực kế toán quốc tế nhằm:

1. Cải thiện môi trường kế toán – kiểm toán để có nhiều doanh nghiệp, tập đoàn kinh tế...đầu tư vào VN và cũng như những tập đoàn, doanh nghiệp VN đầu tư ra nước ngoài lấy các chuẩn mực này làm cơ sở để xác định kết quả kinh doanh, phân phối lãi...trên cơ sở lập báo cáo tài chính với thông lệ phổ biến rộng rãi.

2. Đỡ tốn nhiều chi phí cũng như thời gian cho công việc soạn thảo mà nền kinh tế hiện nay đòi

hỏi những chuẩn mực này phải có.

3. Quy trình thiết lập chuẩn mực kế toán quốc tế đã ban hành cũng hết sức chặt chẽ với sự tham gia của nhiều thành phần từ nhiều quốc gia như các giáo sư hàn lâm, chuyên gia kế toán, phân tích tài chính, các nhà lập pháp, sở giao dịch chứng khoán, các doanh nghiệp và người sử dụng và được thực hiện bởi Tổ chức Hội đồng Chuẩn mực Kế toán Quốc tế như đã nói trên, quy trình này gồm nhiều bước:

- Xác định và xem lại các vấn đề liên quan đến khuôn khổ lập và trình bày báo cáo tài chính
- Cùng với các nhà thiết lập chuẩn mực kế toán quốc gia trao đổi về các vấn đề liên quan đến chuẩn mực kế toán quốc tế.
- Lấy ý kiến Hội đồng Cố vấn Chuẩn mực.
- Thành lập tổ cố vấn.
- Thu thập ý kiến công chúng trên cơ sở của bản dự thảo được công bố.
- Xem xét tất cả các ý kiến kể cả ý kiến bất đồng.
- Tổ chức hội thảo nghe ý kiến.
- Xem xét, điều chỉnh, sửa đổi và tiến hành thử nghiệm.
- Tiến hành biểu quyết chuẩn mực để công bố chuẩn mực.

Do vậy các chuẩn mực kế toán quốc tế ra đời phù hợp với nhu cầu thực tế và được sự chấp nhận rộng rãi của nhiều quốc gia trên thế giới rồi nên cũng phù hợp với VN.

Với sự phát triển giao lưu kinh tế toàn cầu, trong thế giới phẳng hiện nay chắc chắn chuẩn mực kế toán quốc tế sẽ được đa số quốc gia sử dụng làm nền tảng để sửa đổi cho chuẩn mực kế toán quốc gia mình và sẽ sử dụng hoàn toàn và dần dần sẽ trở thành chuẩn mực kế toán chung quốc tế■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Các chuẩn mực kế toán VN đã ban hành từ năm 2001 - 2005
2. International Accounting Standards Committee Foundation (2003), International Financial Reporting Standards 2003, William Glows Limited, Beccles and London.
3. Epstein, B.J và Mirra, A.A.(2003), *Interpretation and Application of International Accounting Standards*, John Wiley và Sons, Inc., Canada
4. Tài liệu ACCA